

Jean Jaurès, zijn laatste toespraak (Enige stenografische versie)

De goddeloze moord op de heer Jean Jaurès, geeft een vernieuwde en prestigieus belang aan de stenografische weerslag aan de toespraak die hij hield in het Koninklijk Circus te Brussel. Een weerslag die ik heb laten opmaken voor *La Nación* en die ik niet heb verzonden bij mijn vorige brief, daar de kopie mij niet tijdig in handen is gekomen.

Ziehier de toespraak, die men als “*historisch*” mag beschouwen.

Roberto J. Payró

* * *

Brussel, dinsdag 29 juli (1914)

Wanneer ik naar Frankrijk terugkeer, zal ik aan mijn landgenoten, aan mijn kameraden van de partij, vertellen met hoeveel emotie ik, hij zonder vaderland!, in naam van Frankrijk de herinnering aan de grote revolutie heb horen aanroepen.

Maar we zijn hier vanavond niet samengekomen om ons over te geven aan dergelijke emoties, edelmoedig als ze mogen zijn, maar om onze gemeenschappelijke krachten van rede en gevoel te bundelen, en om samen te streven naar het afwenden van de oorlog.

Men zou zeggen dat deze regeringen zich uitdrukkelijk hebben gewijd aan het tot waanzin drijven van de volkeren.

Men zou zeggen dat de diplomatieke diensten gezworen hebben dat ze de volkeren tot waanzin zullen drijven!

Gisteren liep het gerucht in de Franse kamer dat de zaken hun uiterste bereikt hadden, en dat de oorlog zou uitbreken. Dat bericht was vals, en dat vulde ons met een zeker vertrouwen. Vandaag is er nog een geruststellender bericht toegekomen, verklarende dat we nog steeds mogen hopen, en dat er nog geen enkele gevechten zijn geweest tussen Russische en Oostenrijkse troepen. Dat Oostenrijk heeft beloofd dat het Servië niet zal annexeren, zich tevreden stellende met de bezetting van Belgrado, en dat Rusland zich rustig zal houden ...

Men zal dus slechts wat bloed nemen van Servië, en haar vlees onaangeroerd laten !

In tussentijd stellen we ons tevreden met enkele dagen om de vrede voor te bereiden, maar aan wat voor beproeving onderwerpt men Europa !

Hoe is het mogelijk het zich in te beelden – hoe is het mogelijk dat, nu er al twintig eeuwen Christendom over de volkeren heen zijn getrokken, nu dat reeds honderd jaar de principes van de mensenrechten triomferen, dat morgen, zonder dat de menigte weet waarom, zonder dat zelfs de leiders het weten, miljoenen mannen elkaar moeten verscheuren zonder elkaar te haten.

Wanneer ik in onze steden gelukkige koppels zie, vrouwen met hun kinderen in hun armen, lijkt het me steeds alsof de Dood met hen mee wandelt. Het bewustzijn is geschokt en de rede overdondert! Maar wat me nog het meest verbijsterd achterlaat, is niet het gebrek aan menselijkheid van onze

beleidsvoerders, maar hun gebrek aan intelligentie. Want indien we de gedachten van deze beleidsvoerders konden lezen, zouden we ontdekken dat ze niet weten wat ze doen, niet weten waar ze heen gaan, en niet eens een gedachte sparen voor de gevolgen van hun daden.

Kijk naar de Oostenrijkse diplomaten : ze hebben net hun meesterwerk voltooid : ze zijn zo achterlijk geweest dat ze alle verantwoordelijkheid verduisterd hebben, buiten de hunne. Wat ook de dwaasheden zijn die tot deze situatie hebben geleid, en wat voor fouten er ook zijn gemaakt in Marokko, in Trippoli en in de Balkan, de Oostenrijks-Hongaarse diplomatie heeft voor haar alleen de eerste plaats aan de tafel willen reserveren, met de brutaliteit van haar ultimatum, met haar mengeling van geweld en jezuïtisme.

En verder is er Duitsland zelf, het Keizerlijke Duitsland van de Kaiser. Hoe kan deze haar politiek van de laatste dagen rechtvaardigen, als ze afwist van het Oostenrijks ultimatum ? De Duitse diplomatie kan niet vergeven worden voor het toelaten van een dergelijk stap, een stap die de wereldvrede zal verstoren ! En als Duitsland geen weet had van dit ultimatum, wat voor gezond verstand bezit haar overheid dan ? Wat betekent de Drievoudige Alliantie dan nog ? Hoezo! Jullie hebben een contract gesloten dat jullie verbind en meesleurt in een oorlog, maar weten niet wat jullie meesleuren zal ? Het is werkelijk het moment om zich af te vragen of de anarchie tussen de volkeren nog grotere proporties kan aannemen.

Van wat soort spektakel zouden we toeschouwer zijn, als we de harten en geesten van onze beleidsvoerders konden

lezen. Men zou niet eens kunnen uitmaken of ze al dan niet oorlog willen, of dat ze tevreden zijn met wat ze bereikt hebben, of dat ze wel enig idee hebben van wat er morgen volgt.

Ze wensen groots te zijn, en drijven de volkeren naar de rand van de afgrond, maar op het laatste moment aarzelen ze. Het paard van Attila hinnikt angstig, maar struikelt ... Alle socialisten moeten dan ook de aarzeling van de beleidsmakers aangrijpen om de vrede te bewerkstelligen.

Wat ons, de Franse socialisten, betreft, onze plicht is zeer simpel. Wij moeten onze regering de politiek van de vrede niet opdringen, de regering voert deze al. Ik denk dat ik het recht heb om dit te stellen, ik, die altijd de waarheid heb gesproken in mijn land, haar fouten aan de kaak heb gesteld. Ik, die nooit geaarzeld heb om de haat van de chauvinisten op mij te nemen, wegens mijn koppigheid, omdat ik nooit de Frans-Duitse toenadering zal verloochenen, denk vandaag te kunnen stellen dat de Franse regering vrede wil, zonder schaduwen, zonder dat iets haar aanvalt, en werkt om de vrede te behouden.

Ik durf te stellen dat de Franse regering, met betrekking tot de vrede, de beste bondgenoot is van deze bewonderenswaardige Engelse regering, die het initiatief tot bemiddeling heeft genomen en Rusland aanmaant om voorzichtig en met geduld te handelen.

Wat ons betreft, Franse socialisten, onze plicht is om te waken dat deze wil tot vrede niet kan verminderen. Het is onze plicht om opnieuw aan Rusland te vragen, met een toenemende aandrang, dat ze zich niet in het conflict werpt.

En mocht ze er zich, ondanks als, toch in mengen, dan is het onze plicht te zeggen : We erkennen geen geheime verdragen, we erkennen slechts één verdrag, datgene wat ons verbind met het menselijk ras.

Ziedaar onze plicht, en ze uitdrukkende zijn wij op het Bestuur van de Socialistische Internationale met onze kameraden uit Duitsland tot een vergelijk gekomen, die aan hun regering vragen om Oostenrijk tot het matigen van haar acties te dwingen.

Het kan zijn dat de geruststellende telegram, waarover ik zoeven sprak, gedeeltelijk voortkomt uit de nieuwe gevoelens van de Duitse regering, en dat dit gevoel haar heeft weten overtuigen. Zelfs al is ze de onbetwiste meester, dan nog kan ze niet ingaan tegen het zuivere geweten van vier miljoen inwoners.

Zo ziet men dat er tegenwoordig in Europa een socialistische diplomatie bestaat, als men deze zo kan noemen. Het is waar dat deze nieuwe diplomatie zich niet verstoort, dat ze haar verdragen niet op geheime papieren schrijft, dat ze werkt om de harten te verenigen in een zelfde sentiment van vrede en rechtvaardigheid.

We hebben ook, gedurende deze vergadering, met grote vreugde, verslagen ontvangen van de socialistische manifestaties waarbij honderdduizenden Duitse arbeiders – ondanks de bourgeoisie, ondanks de chauvinistische studenten, ondanks de profetische littekens, ondanks de politie – hun pacifistische wil hebben bevestigd.

Onze Duitse kameraden hebben ontegensprekelijk een groot bewijs van moed en broederschap gegeven, en hebben op hun hoofden honderden jaren van gevangenisstraffen verzameld. Als u me het toelaat, wil ik hier hommage brengen aan die moedige vrouw, Rosa Luxemburg, die in het hart van het Duitse proletariaat het vuur van de ideeën laat doordringen, en de vlam van haar denken.

Nooit hebben de Duitse socialisten aan de mensheid een zo grote dienst bewezen, als door gisteren echt te staan. Maar wat voor dienst hebben ze evengoed aan ons bewezen, de Franse socialisten ! Zij zijn de “Duitse” socialisten. Wij, de Fransen, wij zijn de vaderlandslozen, wij zijn de verraders en de verkochten. Ah! Als we in Frankrijk maar de Duitse socialisten hadden, zo gemoedelijk, zo rustig, en als we naar Duitsland maar die walgelijke Franse socialisten konden sturen, dan zouden we tevreden zijn ! ... hebben we dit niet vaak genoeg horen zeggen door onze chauvinistische landgenoten ? Wel dan! Gisteren zijn op Franse leest geschoeide socialisten aar Berlijn getrokken, met honderdduizend zullen ze manifesteren. We zullen onze Franse socialisten naar Duitsland sturen, daar men om hen roept, en de Duitsers kunnen ons de hunne sturen, daar de Franse chauvinisten om hen smeken.

Er zijn momenten waarbij ze, na ons beledigd te hebben, zich genoodzaakt zien om op ons te rekenen vanuit de grond van hun ziel.

Wilt u dat ik spreek over de socialistische psychologie, die ik meen ontdekt te hebben ?

De arbeidersklasse bestaat uit mannen die “collectief” angst en afschuw hebben van de oorlog, maar die “individueel” haar niet vrezen, terwijl de chauvinisten en de militairen “collectief” de oorlog en het moorden aanbidden, maar haar “individueel” vrezen ...

Wanneer ze de dreiging van het conflict, van de oorlog die zonder onderscheid zal huishouden onder bourgeois en arbeider gelijk, boven hun hoofd voelen hangen, herinneren ze zich dat ze onze vrienden zijn, en dat de socialisten kunnen tonen dat ze, tijdens de storm, dat ze weten hoe hun vriendschap terug te trekken.

Ah, maar ik maak me geen illusies : ze zullen hun heilige beschermer vergeten van het moment dat de storm gaat liggen.

En als, ondanks ons, de orkaan ontketend wordt, zal het nutteloos en gevaarlijk zijn om er zich tegen te verzetten.

Tijdens de mechanische opleidingen en in de dronkenschap van de eerste gevechten, die de massa's opleiden en omver werpen, zullen ze er in slagen om hen mee te slepen naar de slachtbank. Maar in de mate waarin de tyfus het werk van de obussen zal afmaken, in de mate dat de dood en de ellende de mannen zal slaan, hun geest meesleurend, zullen allen zich omkeren naar de Duitse, Oostenrijkse, Franse, Russische en Italiaanse beleidsmakers, en hun vragen : wat is de rede die u geeft voor al deze lijken. En dan zal de ontketende revolutie hen zeggen : Ga heen en vraag vergiffenis aan God en aan de mensen !

Als we aan de crisis ontsnappen, hoop ik dat de volgende dag, onder de opnieuw kalme hemel, ze zullen zeggen, wij zullen zeggen :

– De oorlog moet verdwijnen ! Men moet er voor zorgen dat dit spook niet elke zes maand uit zijn tombe herrijst om de wereld te doen opschrikken.

Ziehier waarvoor wij moeten werken, mensen van alle landen te wereld. Men moet de menselijke gerechtigheid voorbereiden.

Het hoofd hooggehouden, trotser en bewuster van hun kracht, zullen de proletariërs aller landen de zaken in hand nemen, en dat is wat diezelfde Duitse afgevaardigden zullen bevestigen op het volgende congres, in Parijs !

Jean Jaurès

Copyright, 2014 : Nathaniel BOVIN, voor de Nederlandstalige vertaling

PAYRO ; « *Jean Jaurès. Su último discurso* (única versión taquigráfica) », in *LA NACION* ; 11/09/1914.